

UDC 711.523-16(497.11 Leskovac)

URBANISTIČKO-ARHITEKTONSKO REŠENJE UREĐENJA CENTRALNE ZONE LESKOVCA

Aleksandra Kostić¹, Danica Stanković², Ivana Stanković³, Milun Rančić⁴

Rezime: U radu je prikazano konkursno rešenje za urbanističko-arhitektonsko uređenje centralne zone grada Leskovca, koje je realizovano u sklopu javnog konkursa 2013. godine. Tema urbanističko- arhitektonske studije jeste rekonstrukcija i revitalizacija centralnog gradskog područja. Osnovna intencija ovog istraživanja, analize postojećeg stanja i predloga urbanističko-arhitektonskog rešenja bilo je unapređenje centralnog gradskog prostora i kreiranje gradu nedostajućih vrednosti u cilju zadovoljenja brojnih potreba zajednice.

Ključne reči: urbanizam, arhitektura, rekonstrukcija, revitalizacija, centralno gradsko područje

URBAN AND ARCHITECTURAL SOLUTIONS OF THE CENTRAL ZONE IN LESKOVAC

Abstract: This paper presents the competition's solution of urban-architectural organization of the central zone of the city of Leskovac, which was realized throughout the public competition in 2013. The theme of urban-architectural study is the reconstruction and revitalization of the central city area. The main aim of this study, the analysis of the present conditions, and the suggestions of urban-architectural solution were promoting the central city area and creating of city missing values, in order to meet the needs of our citizens.

Keywords: reconstruction, transformation, redevelopment, Convention Center

---

¹ Doktorant Građevinsko-arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Nišu, dipl.inž.arh.

² Docent Građevinsko-arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Nišu, dipl.inž.arh.

³ Diplomirani inženjer arhitekture

⁴ Apsolvent arhitekture

1 UVOD

U radu je dat prikaz nagrađenog konkursnog rešenja za urbanističko-arhitektonsko uređenje centralne zone Leskovca. Konkurs je organizovan u cilju definisanja novog koncepta centralne zone Leskovca, gradskog parka i prostora u njegovoj neposrednoj blizini, kao heterogene strukture koju formiraju skup različitih, prepoznatljivih prostorno-ambijentalnih mikrocelina i centralni motiv trga u delu gradskog parka, s namerom da usvojeno rešenje predstavlja osnov za izradu plana detaljne regulacije i projekta uređenja centralne zone. Raspisivači javnog idejnog konkursa su Grad Leskovac i JP Direkcija za urbanizam i izgradnju Leskovac. Konkurs je realizovan novembra 2013. godine.

Rad sadrži analizu predoženog koncepta uređenja, diskusiju rešenja glavnih pešačkih i saobraćajnih tokova, prikaz uređenja keja, parkovskih površina, kao i istaknutih prostornih motiva.

Slika 1 – Granica obuhvata konkursa

2 KONCEPTUALNE POSTAVKE

Idejno rešenje nastalo je sa ciljem da se kreira jedan novi gradski prostor na temeljima postojećeg, nova gradska celina sa svim kvalitetima koje bi centralno područje grada sa parkom trebalo da sadrži. Posebna pažnja posvećena je stvaranju specifičnog ambijenta na mikroklimatskom nivou i socijalne atmosfere koja bi unapredila postojeće i nadomestila one vrednosti koje gradu trenutno nedostaju.

Koncept urbanističko-arhitektonskog rešenja bazira se na revitalizaciji i rekonstrukciji centralnog gradskog jezgra, a zatim na modifikaciji postojećeg saobraćajnog rešenja, pri čemu je osnovni zadatak formiranje trga i povezivanje dominantnih pešačkih pravaca i mesta okupljanja. Radikalniju meru rekonstrukcije centralnog gradskog prostora predstavlja predlog koji podrazumeva uvođenje mirujućeg saobraćaja u vidu podzemne garaže.

Pored formiranja višenamenskog trga, sa pratećim sadržajima i površinama, predviđa se rekonstruisanje

Slika 2 – Pogled na lokaciju, postojeće stanje

postojećih i projektovanje novih celina, sa takođe novim, osmišljenim sadržajima kulture i zabave. Uvode se nove forme okupljanja, uređuju parkovske površine i oplemenjuje potez sa istočne obale reke Veternice. Akcenat je na formiranju dominane pešačke promenade kao mesta ispunjenog smislom i novom socijalnom energijom koja datom području trenutno nedostaje. Prostor obuhvaćen konkursom u celini je prilagođen kretanju osoba sa posebnim potrebama, u skladu sa važećim standardima i normativima.

Slika 3 – Predlog rešenja

Na osnovu navedenog, mogu se izdvojiti nekoliko osnovnih segmenata urbanističko-arhitektonskog rešenja:

- formiranje višenamenskog trga;
- naglašavanje pešačkog poteza u vidu koridora u cilju povezivanja trga sa ulicom Svetozara Markovića;
- uvođenje mirujućeg saobraćaja u vidu podzemne garaže, kao i parkiranja u okviru zona usporenog saobraćaja, koje su predviđene za saobraćaj pešaka i vozila, gde se prednost daje pešacima;

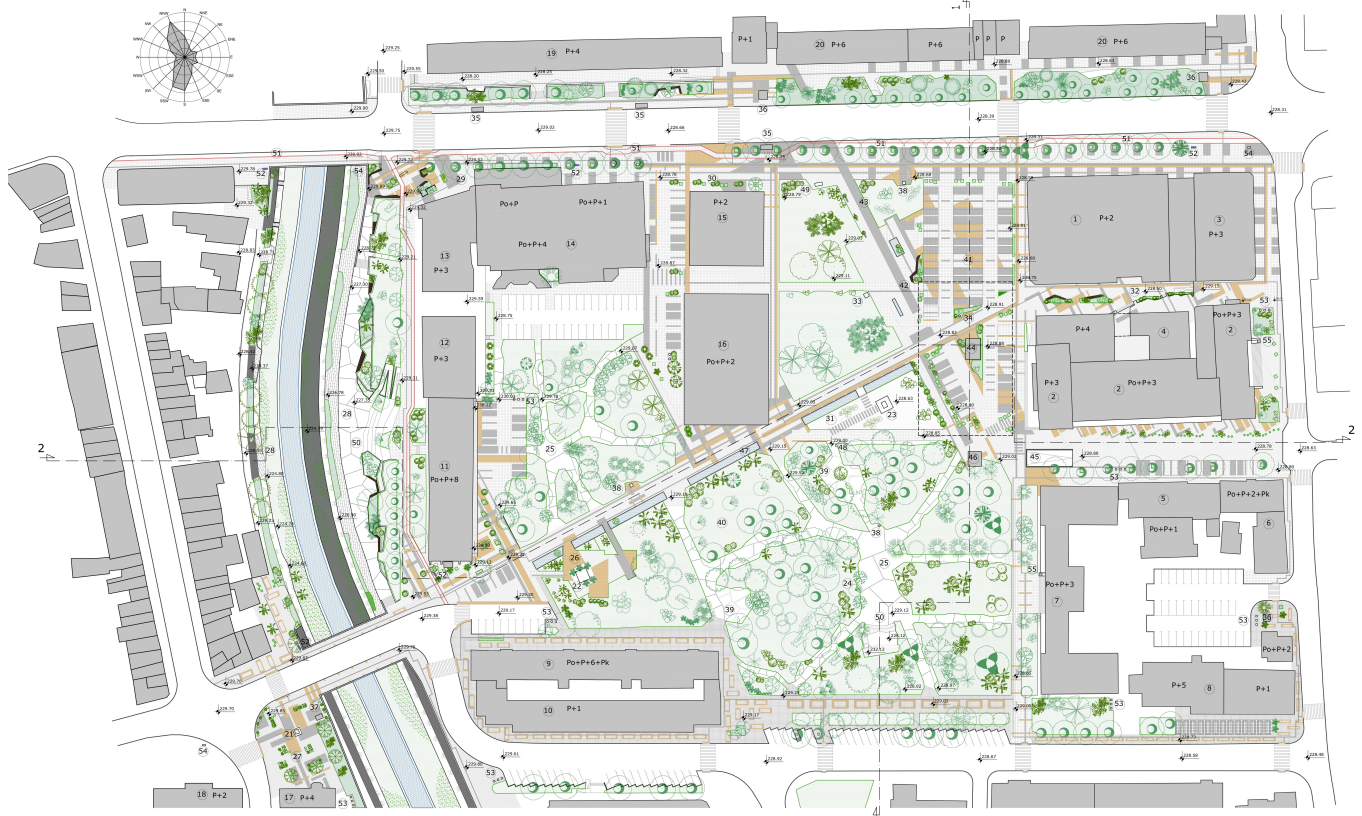
- uvođenje novih sadržaja – novoprojektovane amfiteatarske forme na keju i u parku, biciklistička staza, solarni punjač za mobilne telefone;
- uređenje platoa kao mesta okupljanja, na fokalnim tačkama kod spomen-česme ispred apoteke „Sutjeska”, kod spomenika oslobođiocima iz ratova 1912-1918.godine, „Foto-Bate”, i ispred „Modne kuće”;
- uređenje parkovskih i drugih slobodnih površina;
- uređenje keja - poteza uz istočnu obalu reke Veternice;
- uređenje poteza između robne kuće “Beograd” i Doma sindikata, kao zone namenjene ugostiteljskim sadržajima;
- rekonstrukcija sadržaja namenjenih deci, u vidu dva igrališta u okviru parka.

rešavanja trga analizirani su njegovi budući elementi (namena, oblikovanje i visina ivične izgradnje, pejzažno uređenje i uređenje površine trga, urbana oprema i dizajn), kao i njihovi mogući odnosi.

Problem parkiranja, koji je naročito izražen u prepodnevnom časovima, uticao je na definisanje trga koji je osmišljen tako da se u prelaznoj fazi uređenja sastoji iz dve podceline različitih uslova korišćenja:

- slobodna površina trga koja se, do izgradnje podzemne garaže, koristi za parkiranje do 16h, a nakon 16h postaje mesto okupljanja, i
- deo trga obogaćen sadržajima u vidu grupacija elemenata za sedenje, zelenih i vodenih površina, kao i poteza koji će se koristiti za izložbe na otvorenom. U ovom delu u toku čitavog dana omogućeno je nesmetano kretanje pešaka i odvijanje događaja.

Podceline mogu da funkcionišu nezavisno jedna od druge do 16 h, kada problem parkiranja postaje manje

Slika 4 – Prikaz situacionog plana predmetnog konkursnog obuhvata

3 TRG I PEŠAČKA PROMENADA

Uređenje trga kao višenamenskog prostora javnog karaktera temeljeno je na određivanju uslova korišćenja koji će omogućiti živost događaja, ali i postizanje što veće funkcionalnosti. Prilikom

izražen, i kada se one funkcionalno povezuju u jedinstven prostor koji u potpunosti dobija svoju pravu namenu.

Kako u pogledu visinske regulacije ivične izgradnje oko trga vizuelna uravnoteženost nije uspostavljena, izvršene su korekcije u tom pravcu. Postojeća spratnost „Modne kuće” povećana je za jednu etažu, čime je postignuta skladnost u tom

pogledu. Kako je predviđeno da objekat „Modne kuće” promeni namenu u objekat kulturne, odnosno multifunkcionalni centar, njegova fasada je u cilju promovisanja novog sadržaja u potpunosti preoblikovana. Fasade ostalih objekata na predmetnom području uglavnom su redizajnirane u smislu materijalizacije, odnosno predložena je revitalizacija sa energetsom sanacijom.

Slika 5 – Prostor trga

U nameri da se ublaži osećaj preterane izgrađenosti, doprinese reprezentativnosti trga i učini prostor prijatnijim za boravak, pristupljeno je pejzažnom uređenju trga. U procesu kreiranja prostora trga jedna od smernica bio je princip mekog oivičavanja, odnosno izbegavanje naglih prelaza između objekata koji okružuju trg i popločanih površina koje ga definišu u horizontalnom smislu. Trg je formiran na način da se postojeći zeleni sloj u najvećoj meri zadrži, i da se upotpuni novom vegetacijom uvedenom kroz raznolike forme grupacija visokog, srednjeg i niskog zelenila.

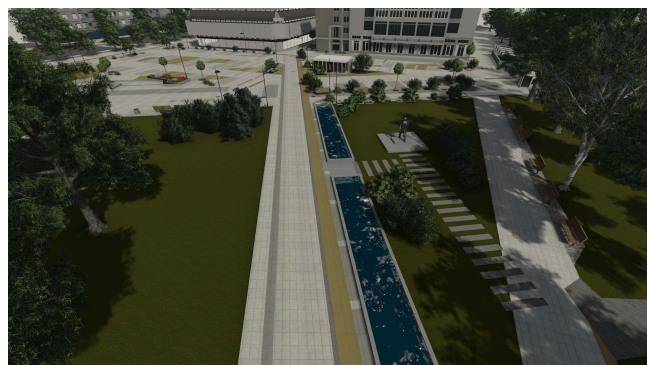

Slika 6 – Bočni prilaz

Kako prostor trga podstiče okupljanje, usporava kretanje i postaje mesto prema kome se stanovnici kreću, bilo je potrebno obezbediti kvalitetno uređenje i zanimljivo korišćenje prostora. Primenjena urbana oprema, njen raspored i dizajn omogućavaju udobno

zadržavanje, dobru preglednost i sigurnost kretanja, a ujedno čine prostor trga prepoznatljivim i povezanim sa prostorima koji se na njega nadovezuju.

Pešački putevi povezuju delove trga različitih uslova korišćenja - odmorišta, mesta okupljanja i stajališta javnog prevoza, ali i povezuju prostor trga sa pristupnim ulicama i fokalnim tačkama u bliskom okruženju.

Slika 7 – Dominantna pešačka komunikacija

Pri uređenju trga istraženi su i očuvani postojeći smerovi kretanja i pristupa. Trg se povezuje sa budućom pešačkom ulicom Svetozara Markovića preko dominantnog pešačkog poteza, koji se uliva u prostor trga. Ovaj pravac pešačke komunikacije, koja je nekad predstavljala glavnu ulicu i prolazi dijagonalno kroz današnji park, naglašen je tipom popločanja i u dimenzionalnom smislu značajnijom vodenom površinom koja sugerise prisustvo reke. Upravno na ovu pešačku promenadu, nadovezuju se rekonstruisani prostori kod spomenika Kosti Stamenkoviću, zatim kod spomenika oslobodiocima iz ratova 1912–1918. godine i plato kod apoteke “Sutjeska”, koji urbanim oblikovanjem dobijaju na značaju i prerastaju u prepoznatljive prostorno-ambijentalne mikroceline. Na ovaj način kreirana je dinamična heterogena struktura centralne zone.

4 SAOBRAĆAJNO REŠENJE

Izmeštanje tranzitnih i teretnih tokova iz centralnog jezgra grada, predviđeno Generalnim urbanističkim planom grada Leskovca od 2010– 2020. godine, i ideja da se gradski centar etapno transformiše u jedinstvenu pešačku zonu, odredili su pristup saobraćajnom rešenju predmetnog područja.

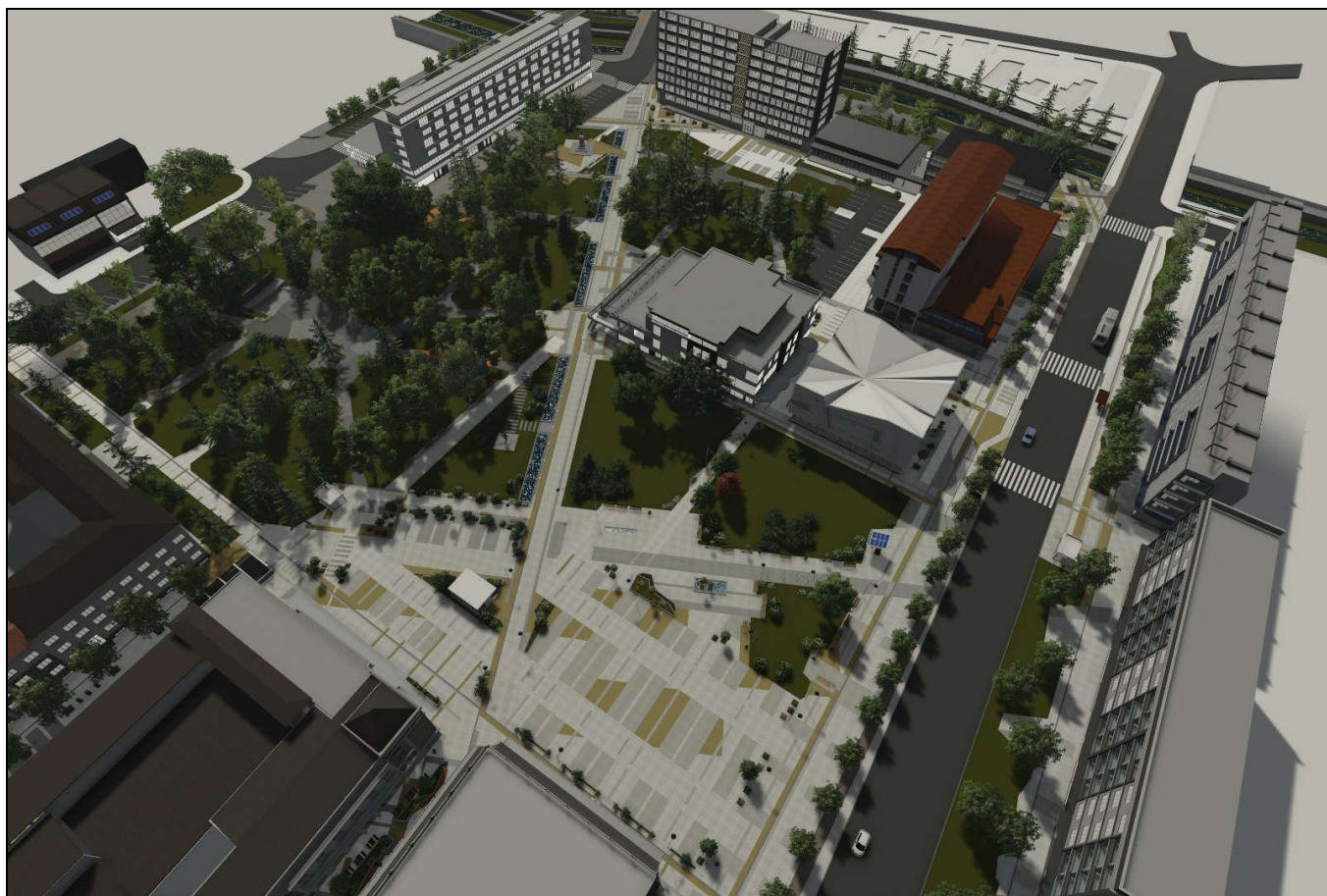
Polazna tačka u procesu rešavanja mirujućeg saobraćaja je rasterećenje od prisustva vozila prostora predviđenog za trg, koje je trenutno izraženo u meri neadekvatnoj za ovako atraktivan i značajan deo

grada. Važnu meru rekonstrukcije ovog bloka predstavlja izgradnja podzemne garaže kapaciteta od 63 parking mesta. Izgradnja podzemne garaže predviđena je u dve faze, pri čemu se u prvoj fazi zadržava kolski pristup do višenamenskog dela trga (koji je u ovoj fazi još uvek namenjen parkiranju) iz produžetka ulice Moše Pijade, to jest između zgrade „Garnizona” i zgrade „Doma Sindikata”. U toku druge faze pristup vozila do višenamenskog dela trga privremeno se odvija sa Bulevara oslobođenja.

Nakon završetka druge faze trg dobija svoju pravu namenu, i postaje celovita struktura.

Kolski prilaz (produžetak ulice Moše Pijade, između zgrade „Garnizona” i „Doma Sindikata”) transformiše se u zonu uspostavljanja saobraćaja, iz koje je predviđen i prilaz do podzemne garaže.

Mirujući saobraćaj u preostalom delu tretiranog područja organizovan je tako da obezbeđuje 255, dok ukupan, konačni broj parking mesta iznosi 318. U skladu sa konceptom saobraćajnog rešenja, predviđeno je da se parkiranje „na popločanju”, u okviru zona uspostavljanja saobraćaja, vremenom

Slika 8 – Pogled na urbanističko arhitektonsko rešenje

postupno izmešta u podzemne i nadzemne garaže i otvorene parking prostore koje bi trebalo graditi van obuhvata bloka 1, a da se popločane površine integrišu u definisane pešačke pravce i platoe, kako bi čitav ovaj prostor postao jedinstvena pešačka zona. Bulevar oslobođenja, trenutno saobraćajnica prvog reda, u kontekstualnom smislu za građane Leskovca

celom svojom dužinom predstavlja linijski centar i glavni šetački pravac, što naročito važi za potez od Tehnološkog fakulteta do „Foto Bate”. S obzirom na ovu činjenicu, predlog je da se navedeni deo Bulevara vremenom transformiše u zonu uspostavljanja saobraćaja, a nakon toga u pešačku zonu.

5 UREĐENJE KEJA I PARKOVSKIH POVRŠINA

Nakon analize faktičkog stanja, zaključeno je da je korito reke Veternice, u delu obuhvaćenim konkursom neadekvatno uređeno i relativno devastirano. Stoga je predloženo njegovo preoblikovanje u atraktivan prostor koji svojim karakteristikama privlači građane. Kej između mosta kod pošte i mosta na Bulevaru oslobođenja upotpunjen je amfitatarskom formom koja osim jednostavnog okupljanja može da omogući odvijanje kulturno-zabavnih sadržaja. Kako bi ovaj prostor bio dostupan i kretanju osoba sa posebnim potrebama, predviđena je rampa iz tri nivoa, nagiba 6%. Postojeći vegetacioni sloj je sačuvan, a novouvedene kaskadne forme su obogaćene novim zelenim grupacijama. Uvedene su niše za sedenje, a pešačke površine su obrađene na isti način kao i parkovske staze. Cilj u oblikovanju keja bilo je postizanje efekta izrastanja iz terena nad rekom.

Park je delimično rekonstruisan i zadržan kao površina javnog karaktera, koja sadrži mrežu puteva i

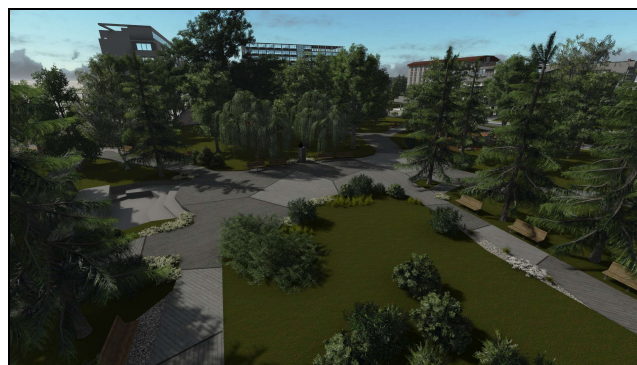
Slika 9 – Izgled rekonstruisanog keja

staza organske profilacije. Ova specifična nervatura organizovana je da povezuje njegove kompozicijske elemente: platoe, dečja igrališta, travnate površine.

Staze u parku pravilno raspoređuju posetioce po celoj teritoriji, tako da su njihove trase većim delom zadržane. Imajući u vidu da su staze između ostalog i dekorativni element parka, oblikovno su redizajnirane i sa ostalim elementima čine atraktivan pejzaž.

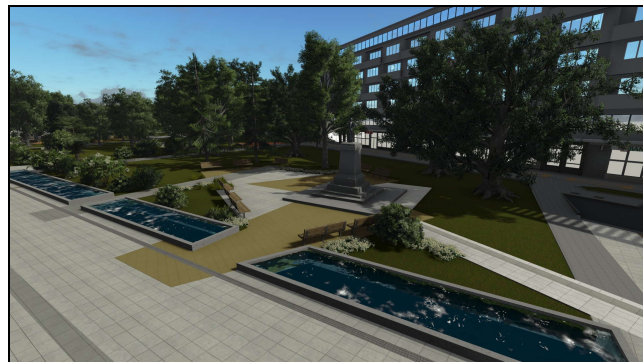
Postojeća vegetacija je sačuvana, a prostor je oplemenjen formiranjem novih pejzažnih kompozicija. Rekonstrukcija je izvršena u vidu malih intervencija, tako da je obim promena oblika zelenih površina minimalan. U okviru parka zadržane su postojeće zone mirnog odmora. Prostori predviđeni za dečju igru su rekonstruisani, vodeći računa o specifičnostima dečjeg odmora i igre. Uvedeni su novi centri okupljanja. Oblikovanje parkovske površine

izvršeno je tako da je obod parka u geometrijskom, a unutrašnjost sa zonama za mirni odmor i dečju igru u slobodnom, pejzažnom stilu.

Slika 10 – Prikaz revitalizovanog parka

U kompozicionom rešenju parka značajnu ulogu ima njegovo središte, koje predstavlja plato sa spomen-bistom i novoprojektovanim amfiteatarskim prostorom za odvijanje različitih vidova kulturno-zabavnih dešavanja.

Slika 11 – Uređen plato kod spomenika oslobodiocima iz ratova 1912-1918.godine

6 ZAKLJUČAK

Predloženo urbanističko-arhitektonsko rešenje proizašlo je iz potrebe da se stvori jedan funkcionalan gradski prostor, koji okuplja svoje građane i omogućava im kako ispunjenje sopstvenih potreba, tako i dublju socijalnu integraciju i osećaj pripadnosti gradskom prostoru u kojem borave. Osnovna intencija pri rešavanju bilo je formiranje novog gradskog prostora na temeljima postojećeg, stvaranje jedne posebne ambijentalne, socijalne, ekonomske, mikroklimatske celine koja bi unapredila

postojeće i nadomestila one vrednosti koje gradu trenutno nedostaju. Studija pokazuje primer stvaranja jednog novog, funkcionalno primamljivog i estetski privlačnog ambijenta centra grada, koji neguje sopstveni identitet, duh i tradiciju.

LITERATURA

- [1.] *Urban Regeneration: A Handbook*, Ed. by P. Roberts, and H. Sykes, SAGE publications Ltd, 2010.
- [2.] *GREEN ARCHITECTURE*, James Wines, Taschen, 2008.
- [3.] *Forma grada*, Ranko Radović, Građevinska knjiga, Beograd 2005.
- [4.] *Urban Regeneration in Europe*, C. Couch, C. Fraser, and S. Percy, Wiley, 2003.
- [5.] *Arhitektura danas*, Philip Jodidio, Taschen, 2003.
- [6.] *Urban Transformation: Understanding City Form and Design*, P. Bosselmann, Island Press, 2008.
- [7.] *Umetničko oblikovanje gradova*, K. Zite, Građevinska knjiga, Beograd 2004.
- [8.] *Generalni urbanistički plan grada Leskovca od 2010 – 2020. godine*.
- [9.] *URBACT Culture Network*, 2006. *Culture and Urban Regeneration: The role of cultural activities & creative industries in the regeneration of European cities*. Lille: URBACT. Roberts P., 2000.
- [10.] *The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration, A Handbook*, P. Roberts, H. Sykes (Ed.). Sage Publication, London
- [11.] "Zelena srca gradova", M. Butorac, D. Šimleša, *Društvena istraživanja: Journal for General Social Issues*, Vol. 16, No 6 (92), 2007.

